Mellár Tamás
Fegyverletétel? Világos?

A jelek nem kedvezőek, a dolgok ismét úgy állnak, hogy az ország a sorsdöntő pillanatban nem tud megfelelő választ adni a kihívásokra, a nemzeti közösség terméketlen vitákba menekül a valósággal való szembenézés helyett.

„...[E]z az ország történetének legújabb kori szakaszában, döntő történeti pillanatokban ... végzetes módon képtelennek bizonyult arra, hogy saját helyzetének valóságos adottságait és az ebből adódó feladatokat meglássa.

...[A] magyar nemzet ezekben a döntő pillanatokban, politikai, társadalmi és szellemi téren egyaránt, nem tudta megtalálni vagy hatalomhoz juttatni azokat a vezetőket vagy olyan vezetőket, akik szükségleteit, érdekeit, útját jól kifejezték és jól megtalálták volna.

...[A] magyar nemzeti közösségben újból meg újból olyan módon vetődtek fel a döntő, az egész közösséget foglalkoztató és megosztó kérdések, hogy annak következtében a közösség terméketlen, sehova sem vezető harcokba bonyolódott, és a valóságos feladatokkal, valóságos problémákkal szemben vakká vált."

(Bibó István: *Eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem,*
in: *Válogatott tanulmányok* II. 573–574. old.)

Bibó István 1948-ban írt sorai aktuálisak maradtak az elmúlt évtizedekben is, a rendszerváltozás időszakában és sajnos napjainkban is. Nekünk, akik benne élünk, nem tűnik fel, de sorsdöntő időket élünk, a 2012-es év történései jelentősen (remélhetőleg nem végzetesen) fogják befolyásolni a következő évek alakulását. A jelek nem kedvezőek, a dolgok ismét úgy állnak, hogy az ország a sorsdöntő pillanatban nem tud megfelelő választ adni a kihívásokra, a nemzeti közösség terméketlen vitákba menekül a valósággal való szembenézés helyett.

A másfél évvel ezelőtt felállt Orbán-kormány szándékai szerint ki akarta emelni a magyar gazdaságot az alárendelt, elnyomott helyzetből, a nemzetközi tőke béklyójából, és emancipálni akarta azt. Meg akarta szüntetni a magyar értékek kiárusítását, kótyavetyéjét és a jövedelmek kiszivattyúzását. Helyzetbe akarta hozni a hazai tőkét, hogy az egyenrangú ellenfele lehessen a honi piacokon a külföldieknek. Ugyanakkor nem akart újabb terheket rakni a szegény és a középosztálybeli családokra. Mindezek tiszteletre méltó és elfogadható célok egy nemzeti konzervatív kormány részéről.

Csakhogy az egész terv hibás helyzetértékelésre épült, és így az az eszközrendszer, amely a célok teljesülését volt hivatva szolgálni, hatástalannak bizonyult. Az Orbán-kabinet azt hitte, hogy a válság miatt az Európai Unió majd elnéző lesz a nem szokványos gazdaságpolitikai eszközök használata tekintetében, hiszen a tagországok is használtak nem ortodox megoldásokat közvetlenül 2008 után. Továbbá azt feltételezte, hogy a nyugati gazdaságok oly mértékben meggyengülnek, hogy képtelenek lesznek egységes fellépéssel gazdasági nyomást gyakorolni a magyar gazdaságra. Mindezen túl figyelmen kívül hagyta azt is, hogy a világgazdasági válsággal párhuzamosan egyre erősödő gazdasági harc alakult ki a dollár és az euró, az USA és az EU között.

Ebben a nemzetközi konstellációban a gazdasági szabadságharc eleve halálra volt ítélve. A tárgyszerűség kedvéért hozzá kell tenni, hogy békeidőben, egy erős fundamentumokkal (magas versenyképesség, alacsony deviza- és államadósság) rendelkező ország számára sem kecsegtetett volna sok sikerrel egy ilyen drasztikus intézkedéssorozat (különadók, bankadó, magánnyugdíjpénztárak államosítása stb.). Sokkal célszerűbb lett volna először megerősíteni a hazai gazdaságot, békét kötni a nemzetközi pénzügyi körökkel, s csak óvatosan, lépésről lépésre visszaszerezni az elveszett pozíciókat.

A nem szokványos magyar kormányzati intézkedések az Európai Unióban annak veszélyét idézték fel, hogy más országok is követik ezt a gyakorlatot, miközben éppen most próbálják visszaterelni az országokat a válság első szakaszát követő „engedésből" és nagy eladósodásból a szigorú monetáris és fiskális politikához. Az Egyesült Államokban viszont örömmel konstatálták, hogy feltűnt egy olyan uniós ország, amelyik az IMF védőhálója nélkül igen kockázatos gazdasági akciókat hajt végre, kézenfekvőnek tűnt, hogy elkezdjenek spekulálni ellene, ami aztán a forint árfolyamának meggyengülését és a CDS-felár jelentős emelkedését eredményezte. Érdemes hangsúlyozni, hogy a magyar gazdaság elleni spekuláció nem azért alakult ki, mert a „világ gonosz, és el akar veszejteni minket, magyarokat", hanem azért, mert nem védhető gazdaságpolitikát alkalmaztunk, és mert igen gyenge, sebezhető a gazdaságunk, ami így ideális célponttá tett bennünket az USA–EU-háborúban.

A nem ortodox gazdaságpolitika alkalmazását itthon úgy indokolták meg, hogy ezen intézkedések segítségével sikerült elkerülni a lakosság, a kisemberek jelentős megsarcolását.

A rendkívüli intézkedések révén mintegy 1100-1200 milliárd forintot szedett be a kormány, amihez jött még a magánnyugdíjpénztárak 3000 milliárdos vagyona. Ebből a két igen jelentős többletforrásból azonban nem sikerült sem államadósságot csökkenteni, sem a gazdasági növekedést beindítani. A nem szokványos intézkedések következtében ugyanis olyan mértékű bizonytalanság jelentkezett az országgal szemben, amely a kamatlábak növekedése, az árfolyam gyengülése és a növekedési ütem csökkenése révén semmissé tette az adósságcsökkentő intézkedések hatását. A külföldi multikra, illetve a bankokra kivetett adók eredményeként csökkent a hitelezés, visszaestek a beruházások, megemelkedtek a kezelési és igénybevételi költségek, vagyis az erőfölényes helyzetben lévő cégek a fogyasztókra hárították a többletterheket. A szabadságharc igazi költségei azonban csak az idén jelentkeznek majd magasabb áfa, dráguló üzemanyagok, alacsonyabb nettó bérek, növekvő infláció

képében, hiszen ebben az évben 1500 milliárddal csökkenteni kell a költségvetést a 3 százalék alatti hiánycél tartása érdekében.

A szabadságharc elvesztését a kormány ugyan hivatalosan nem ismerte be, mégis békekötést kezdeményezett: egy új hitelmegállapodási tárgyalásba kezdett az IMF-fel. A be nem ismerésből következően a kormány igyekszik úgy kezelni a kérdést és úgy tárgyalni, mintha ez egy kis jelentőségű dolog lenne, és a hitelmegállapodástól függetlenül is tudnánk kezelni a kialakult helyzetet. Ez a beállítás azonban minden alapot nélkülöz, a hitelmegállapodás nélkül ugyanis nem tudjuk elkerülni az államcsődöt. Egyértelműen megállapítható, hogy valódi gazdaságpolitikai fordulatra van szükség, radikális szakításra a nem ortodox intézkedésekkel és a szabadságharccal. Ezek beismerése viszont óriási presztízsveszteséget (és támogatásveszteséget) jelentene a kormányzó pártoknak, ezért semmi szín alatt nem vállalják.

A beismerés és a radikális reform helyett a kormányzati kommunikáció most azt a beállítást próbálja eladni (láthatóan nem eredménytelenül), hogy az országot spekulánsok támadták meg, a külföldi pénzügyi körök tönkre akarnak bennünket tenni, az IMF- és az EU-diktátumok alaptalanok és igazságtalanok, csak azért születtek meg, mert nem bírják elviselni a konzervatív magyar kormányt, kettős mércét használnak stb. Némi igazságmag kétségkívül van ebben az érvrendszerben (a nemzetközi pénzügyi körök nem a lovagiasságukról híresek, a külföldi befektetők jobban szeretik az engedékenyebb liberális kormányokat, a nyugati sajtó mindig balra hajlik stb.), de a lényeget tekintve nem állja meg a helyét. Elkezdődött és gőzerővel folyik a szabadcsapatok szervezése a kormány eddigi politikája mellett, és a nemzetközi pénzügyi világ, a gonosz, gyarmatosító nagytőke, az IMF és EU elítélése. Meglepő módon még olyan komoly szervezetek is csatlakoznak ehhez a mozgalomhoz, mint a Professzorok Batthyány Köre.

Sikerült tehát az országnak megint belesétálnia egy zsákutcába. Magyarország most már tényleg kényszerpályán van, pedig másfél éve, sőt még fél éve sem volt azon. Ha 2011 tavaszán, a Széll Kálmán Terv meghirdetésekor a kormány tényleg megvalósította volna a gazdaságpolitikai fordulatot, nem csak ígérte volna (éppen komoly kötvénykibocsátás előtt álltunk), akkor nem lett volna szükség az év végén az IMF segítségül hívására. Nem lett volna elkésett a gazdaságpolitikai fordulat a nyár végén sem, ahogyan ezt magam is megfogalmaztam augusztus 26-án egy cikkemben. Már akkor is világos volt, hogy radikális gazdaságpolitikai korrekció nélkül nem kerülhetjük el a súlyos megszorító intézkedéseket, mert gazdaságunk növekedési potenciálja végletesen leromlott.

Még most sem lenne késő a kármentés. Ha a kormány egy olyan új embert ültetne a gazdasági miniszteri székbe, aki nem használódott el a szabadságharcban és szakmailag hiteles, továbbá ha helyreállítaná a monetáris tanács, a Költségvetési Tanács, az Alkotmánybíróság szakmai hitelét és függetlenségét, valamint radikálisan szakítana a korábbi gazdaságpolitikával, s helyette egy szakmailag megalapozott, jól követhető hároméves programot fogadna el, akkor még mindig viszonylag jól ki tudna jönni a zsákutcából. A gyors váltás igen fontos lenne, mert minél tovább tart a gazdasági szabadságharc, annál több erőforrásunk pusztul el értelmetlenül.

Ezzel szemben viszont, ha a kormány a lehető legkisebb törvényi és gazdaságpolitikai változtatásokkal próbálja megszerezni az IMF-hitelt és igyekszik elszabotálni az

egyezség végrehajtását, akkor elkerülhetetlenül következik be az államcsőd, a kérdés csak az, hogy már a nyár végén, vagy csak jövő tavasszal. Az államcsőd megjósolhatatlan következményekkel járhat, még a kétharmados támogatású kormány is belebukhat. Mostanság felbukkantak spekulációk, amelyek azt vélelmezik, hogy az Orbán-kormány szándékosan akar a csődbe menekülni, mert ezzel megszabadulhatna a nagy külföldi adósságtól, a forintadósságot pedig egyszerűen elinflálná. Megítélésem szerint ilyen terv nincs, hiszen óriási a kockázata annak, hogy az irányítás teljesen kiesik a kormány kezéből, és az amúgy is gyenge gazdaság teljesen szétzilálódik. Persze könnyen lehet, hogy az események mégis ilyen irányt vesznek.

Azok a jobboldali értelmiségiek, akik most – felháborodva a nyugati pénzügyi körök arroganciáján – az utcára vonulnak az Orbán-kormány mellett, valójában ennek a legrosszabb forgatókönyvnek a bekövetkeztét segítik elő. Teljesen haszontalan a demonstrációjuk, hiszen sem az IMF, sem az EU nem fog megijedni és visszavonulót fújni a szenvedélyesen protestáló tüntetők láttán. Nem veszik észre, hogy a minket ért – gyakorta igaztalan (fasisztaveszély, diktatúra stb.) – támadások alapja és fő táplálója éppen a kormány hibás gazdaságpolitikája, amely elfogadhatatlan és megengedhetetlen eszközöket használ.

S itt óhatatlanul merül fel a kérdés: valóban azt hiszik a tüntetések résztvevői, hogy az Orbán-kormány fogja megvédeni a világot, vagy legalábbis Magyarországot a rablókapitalizmus rémségeitől, a pénzuralom mételyétől? A másfél éves kormányzás intézkedései között elvétve ha lehet találni egyet-kettőt, amely valóban a kisemberek helyzetén próbált segíteni, ugyanakkor viszont hosszan lehetne sorolni azokat, amelyek a hazai nagytőke és politikai elit érdekében fogalmazódtak meg.

Ez az értelmiségi sürgés-forgás, a petíciók, a memorandumok gyártása, az utcára vonulósdi ugyanakkor elfedi a lényeget, amiről valóban társadalmi diskurzust kellene (már régen kellett volna) kezdeni, ez pedig az, hogy miként is lehetne megerősíteni a magyar gazdaságot, hogyan lehetne a helyi piacokat aktivizálni, a kistermelők együttműködését elősegíteni, a versenyképességet fokozni. Hiába ugyanis a nemzeti hevület, a gazdasági szabadságharcot csak erős gazdasági szereplőkkel lehet megvívni, tehát először talán ezeket kellene megteremteni. Igaz, ez igen macerás munka, sokkal könnyebb a tragikus hős szerepében tetszelegni, a nemzethalált emlegetni, és minden felelősséget a velünk szemben ármánykodó IMF-re és EU-ra hárítani, ahelyett, hogy végre szakszerűen elkezdenénk dolgozni, és aztán a jól megérdemelt munka után az igen szerény eredményeknek örülni. Sajnos azonban ez nem sajátja a magyar karakternek, így hát marad „az eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem”.

(Első közlés: *Népszabadság,* 2012. január 21.